קבלן אמרי לה מעיד ואמרי לה [א]אינו מעיד אמרי לה מעיד כערב דמי ואמרי לה אינו מעיד דניחא ליה דלהוו בידיה תרוייהו דכי אתי בע״ח מאי דבעי שקיל אמר רבי יוחנן אומן אין לו חזקה [ב]בן אומן יש לו חזקה אריס אין לו חזקה [ג]בן אריס יש לו חזקה גזלן [ד]ובן גזלן אין להן חזקה [ה]בן בנו של גזלן יש לו חזקה היכי דמי אי (א) אתו בטענתא דאבוהון [ו]אפילו הנך נמי לא אי דלא אתו בטענתא דאבוהון אפילו בן גזלן נמי לא צריכא [ז]דקא אמרי עדים בפנינו הודה לו הנך איכא למימר קושטא קא אמרי האי אע״ג דאודי נמי לא מהימן כדרב כהנא דאמר רב כהנא אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה (ב) ולחמריה לשחוור אמר רבא [ח]פעמים שאפילו בן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבא דאבוה היכי דמי גזלן אמר רבי יוחנן [ט]כגון שהוחזק על שדה זו בגזלנותא ורב חסדא אמר [י]כגון דבית פלוני שהורגין נפשות על עסקי ממון: תנו רבנן [כ]אומן אין לו חזקה ירד מאומנותו יש לו חזקה אריס אין לו חזקה [ל]ירד מאריסותו יש לו חזקה (א)[מ]בן שחלק ואשה שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם בשלמא בן שחלק איצטריך סלקא דעתך אמינא (ג) אחולי אחיל גביה קמ״ל דלא אלא אשה שנתגרשה פשיטא [נ]לא צריכא

במגורשת

קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה וזהו דינו דממי שירצה המלוה יפרע תחלה. אבל ערב סתמא אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוה בדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: **אמרי לה מעיד.** כמו ערב: **ואמרי לה אינו מעיד.** דהאי נוגע בעדות הוא דניחא ליה דטוקמא תרוייהו ארעתא בידיה דלוה כי היכי דליהוו ליה ארעי טובא זיבורית ובינונית דכי אתא מלוה למגבי בינונית דקבלן כדין בע״ח שדינו בבינונית לימא ליה את לך בינונית דלוה והלכך הוה נוגע בעדות דאי לא הוה ללוה בינונית לא ליגבי מלוה אלא מבינונית דקבלן דהכי הוי דינא דלכל מאן דבעי תבע ברישא. אבל בערב סתם ליכא למימר הכי דלכל כמה דאית ליה ללוה למיפרע מידי ואפי׳ זיבורית לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב כדקי״ל במכילתין (לקמן דף קעג.) לא יתבע לערב תחלה: **אומן אין לו חזקה.** כדקתני מתני׳ [מב.]: **אבל בן של אומן.** וכגון שאין הבן אומן יש לו חזקה וכדמפרש לקמן: **גזלן.** לקמן מפרש היכי דמי יש שמפרש שהוחזק בגזלנות על שדה זו ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה ויש שמפרש לקמן כגון רוצח נפשות על עסקי ממון והלכך אין לו חזקה על שום קרקע של אחרים בעולם: **אי דאתו.** הנך בנים בטענתא דאבוהון דאמרי אבינו הורישה לנו ומש״ה בן גזלן אין לו חזקה דכי האי גוונא אין טוענין ליורש דכיון דמכח גזלן קאתי ואיהו לא טעין מאבי אני יורש דזבנה מינך קמאי דידי דליהמניה ע״י מיגו דמצי אמר (ד) זכינא מינך הלכך חזקה שאין עמה טענה היא שהרי אין לאבא חזקה וגם הבן הבא מכחו אין חזקתו חזקה וכיון דמכח אבוהון קאתו אפילו הנך בן אומן ובן אריס נמי לא ליהוי להו חזקה: **אלא בטענה דנפשייהו.** אנא זבנתה מינך: **לא צריכא.** דקאתו בטענתא דאבוהון וכגון דאמרו עדים בפנינו הודה לו המערער לאביהן של אלו שמכרו להם הלכך הנך בן אריס ובן אומן איכא למימר קושטא קאמרי כשטוענין אבינו לקחו ממך שהרי הודה והודאת בעל דין כמאה עדים אבל בן גזלן אע״ג דאודי האי מערער לאביו לא מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי׳ בחיי אביו אם נתנו לבן שהרי הוא מתוך פחד הודה לו לגזלן כדרב כהנא כו׳ אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה אי אתי בטענה דאבוה דטעין מאבי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי גוונא טוענין ליורש דאילו היה אביו קיים הוה טעין מינך זבנתה ולא הוה אתי בטענתא דאבוה אף אנו טוענין בשביל היורש ורישא דקתני אומן אין לו חזקה בדליכא עדי הודאה דלגלדין קתני: **אי לאו דאודי ליה.** נגזל לגזלן: **הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחוור.** היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמתרגמינן (במדבר טז) [לא חמור אחד מהם נשאתי] לא חמרא דחד מנהון שחרית דסתם גזלן גברא אלמא הוא: **פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה.** ואע״ג דלא אתי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבא דאבוה שטוען מאבי אבי יורש ואיהו לא היה גזלן ומיגו דמצי אמר זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הורישה לאבי ואבי הורישני נאמן דחזקה שיש עמה טענה מעלייתא היא: ל״א כתוב בספרים **פעמים שבן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה וכגון דאתי בטענתא דאבא דאבוה.** שאבי אביו גזלן היה. ושניהם אמת אבל הראשון נראה שאמר רבא ולא האחרון: **היכי דמי גזלן.** אותו שאין לו חזקה: **על שדה זו.** ובההוא שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: **כגון של בית פלוני שהורגין כו׳.** אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין (ב) נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל אדם ירא למחות בהן. וקי״ל כתרוייהו: **ירד מאומנותו.** ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: **בן שחלק.** הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן ככל אדם אע״ג דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה ולא האב בנכסי הבן ולא הבן כו׳ הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה: **סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל.** האב גבי דבן פירות שאכל בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ״ל דלא מחיל: **אלא אשה שנתגרשה פשיטא.** דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת

קבלן אמרי לה אינו מעיד. אע״ג דלית ליה ארעא אחריתי תימה דמאי נפקא מינה דהא אתי מלוה וטריף את של קבלן אתי קבלן וקטריף את של לוה כיון דלית ליה ארעא אחריתי ואין נראה לומר כגון שיש לקבלן בינונית והיא ארעא שרוצה להעיד עליה נמי בינונית אבל ארעא אחריתי דאית ליה ללוה היא זיבורית דמפסיד כשיבא מלוה וטריף את שלו דלא יהיה לו לגבות אלא מזיבורית דא״כ מלוה נמי לא יעיד ללוה אפילו אית ליה ארעא אחריתי כענין זה ועוד בכל ענין משמע דאינו מעיד דלא מפליג בין היא בינונית בין היא זיבורית ועוד דל״ע בהניזקין (גיטין דף מט:) דנראה דמוכח התם דאם אין ללוה אלא זיבורית גם קבלן לא יתן לו אלא זיבורית ונראה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד ללוה אע״ג דלית ליה ארעא אחריתי משום דטריחא ליה מילתא למיקם עליה בדינא ודיינא וכשיהיו ללוה קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה בהרווחה אבל מלוה מעיד ללוה בכל ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא בינונית ואחריתי זיבורית דמשום איחלופי בינונית לזיבורית לא יעיד שקר דמכל מקום יש לו שוה כשוה אי נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתין ביוצא בו קאמר:

ה״ג **כגון** דקאמרי בפנינו הודה. פי׳ בן אריס בן אומן בן גזלן ומש״ה אומן אין לו חזקה אבל בן יש לו חזקה כשטוען קמי דידי הודית לאבי שמכרת לו נאמן במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתה אבל בן גזלן אין לו חזקה דהודאה שהודה לגזלן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי ליה שמכרה לו הוה ממטי ליה ולחמריה לשחוור אבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא עדים דאודי ליה דמיניה זבנה א״כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמנים ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה צריכים להחזיק בלא חזקה נמי מוקמינן לה בידייהו כיון דאיכא סהדי. ר״ת:

פעמים שבן בן גזלן אין לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה. תימה לר״י דלמאי אין לו חזקה הא טוענין ליורש והוה ליה למימר דלמא אי הוה אביו קיים דהיינו בן גזלן הוה טוען אנא הדר זבינתה מינך ונראה לר״י דגרס פעמים שבן גזלן יש לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה דהוא אבי הגזלן וקמ״ל דאע״ג שהיתה ביד מי שאין לו חזקה דהיינו אביו הגזלן מ״מ יש לו חזקה כיון שאומר שהיתה של אבי אביו ויש ליישב גירסא ראשונה פעמי׳ דבן בן גזלן אין לו חזקה והכי פירושה כגון דאתא בטענתא דאבא דאבוה ואומר שאמר לו אביו דהיינו בן הגזלן שהניחה לו הגזלן אביו דאם איתא דהדר (ה) זבנתה מינך הוה א״ל אנא זבינא אי נמי נראה לר״י דלא טענינן ליורש כי האי גוונא דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דאמר בסוף המוכר את הבית (לקמן דף ע: ושם ד״ה מאן) דלא טענינן ליתמי נאכסו משום דמילתא דלא שכיחא היא והא דקאמר לעיל [בן] בן גזלן בן אומן יש לו חזקה היינו דוקא משום דאמר בפנינו הודה ואדרבה משם יש להוכיח דמשמע הא לאו הכי אין לו חזקה כיון דמעיקרא בתורת אומנות ואריסות וגזלנות אתא לידיה:

ירד מאומנותו יש לו חזקה. מלינו לפרש מאותן כלים שנתן לו לאחר שירד מאומנותו דומיא דאריס שירד מאריסותו אי נמי אפילו אותן כלים שנתנו לו בשעה שהיה עדיין אומן והוא ששהו אחר אומנותו כ״כ שהוא רגילות שמחזירם לבעלים ונראה דבן אומן נמי דאמר לעיל דיש לו חזקה כי אמר (ו) בפנינו הודה היינו אחר ששהה אחר מות אביו דאי לאו הכי אין נראה שיהא נאמן במיגו דאי בעי אמר לקוח הוא בידי דאי טוען נמי לקחתיה ממך לא היה נאמן:

מגורשת

מסורת הש״ס

(א) [לקמן נב.], (ב) בס״ח: וכיון שהורגין,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אי דאתו בטענתא וכו׳ אי דלא אתו בטענתא דאבוהון אלא בטענתא דנפשייהו אפי׳ בן גזלן נמי. נ״ב ע״ל דף מג בתוס׳ ד״ה מודה לי: (ב) שם וממטי ליה לדידיה ולחמריה: (ג) שם סלקא דעתך אמינא אב לבן אחולי: (ד) רשב״ם ד״ה אי דאתו וכו׳ דמצי אמר אבא זכינא: (ה) תוס׳ ד״ה פעמים וכו׳ דאם איתא דהדר זבנה מיניה הוה אמר: (ו) ד״ה ירד וכו׳ כי אמר בפני הודה:

עין משפט נר מצוה

קסז א מיי׳ פט״ו מהל׳ עדות הל׳ ו ועי׳ כ״מ סמג לאוין קט טוש״ע ח״מ סי׳ לז סעיף יג בהג״ה:
קסח ב ג ד ה ו ז ח מיי׳ פי״ד מהל׳ טוען הל׳ ג ד סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ קמט:
קסט ט י מיי׳ פי״ג שם הל׳ יא סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קמט סעיף יג:
קע כ מיי׳ שם הל׳ ד טוש״ע שם סעיף מז:
קעא ל מיי׳ שם הל׳ ו טוש״ע שם סעיף מ:
קעב מ מיי׳ שם הל׳ ט טוש״ע שם סעיף ד:
קעג נ מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף י ועיין בטוש״ע אה״ע סי׳ פו:

* * *

רבינו גרשום

קבלן מאי. דדיניה דקבלן שאמר למלוה הלוהו ואני קבלן יכול המלוה לפרוע מן הקבלן ועכשיו כל שדותיו של לוה משועבדים לקבלן עד שיפרע חובו: אמרי לה מעיד. ללוה והוא שיש ללוה שדה אחרת כשיעור החוב חוץ מה שעורדין עליה דהשתא לאו נוגע הוא: ואמרי לה דאפ״ה אין מעיד. דניחא ליה לקבלן דלוקמי מן הני קרקע תרוייהו בידא דלוה שיהא לו יותר ממה לפרוע: בן אומן. ובן אריס הרי הן כאחר ויש להן חזקה: אי דקאתי הני בנים בטענה דאבוהון. דאמרי אבינו הורישה לנו. מאי איריא בן גזלן דאין לו חזקה אפי׳ הנך בן אומן ובן אריס נמי לא ליהוי חזקה. ואי דאתי בטענה דנפשייהו דאמרי׳ ובנינה אפי׳ בן מגזלן נמי ליהוי ליה חזקה: בפנינו הודה לו. המוכר לבן אומן ולבן אריס ולבן גזלן דזבניה ניהליהו לאבוהון משו״ה איכא למימר בבן אומן ובן אריס כי אתו בטענה דאבוהון דקושטא קאמרי דהמוכר (בכ״י הנעתק הוא בכאן מקום מ״י כמו חצי שורה ואולי חסר כאן איזה תיבות) [זבן] ניהליהו. והאי בן גזלן אע״ג דאיכא עדים שהודה המוכר לגזלן שמכרה לו לא הויא חזקה דמחמת ביעתותא הוא דאודי ליה דהוי מספחי דאי לא מודי ליה הוי מלפיין עליה. וממטי ליה ולחמריה לשחוור. שילך עם חמורו באנגרא לשליחו׳ עבודות השלטון כדמתרגמינן לא חמור א׳ [מהם] נשאתי לא חמרא דחד מנהון שחרית. וכמו נוח לתשאורות. ולא גמר והקנה לו. אבל בן בנו של גזלן אי אתי בטענה דאבוה יש לו חזקה דאביו לאו גזלן הוה: ירד מאומנותו. ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: בן שחלק. שנתן לו אביו חלקו בחייו והוא מחזיק בשדה אחת יותר על חלקו שנתן לו אביו ג׳ שנים וכן אשה שנתגרשה והחזיקה שוב בשדה בעלה ג׳ שנים: הרי הן ככל אדם. ויש להן חזקה: סד״א אחולי אחיל ליה. (א) היה הפירות דלא מערער ולא תהוי חזקה:

(א) אולי צ״ל הפירות שאכל הבן ולא מערער וכו׳.